મંગલમય.

લેખક.

" મણિકાન્ત "

શ્રીહરિ.

સંગીત

મંગળમય.

લેખક, "મણિકાન્ત."

તે

શંકરલાલ મગનલાલ પંડયા હળદરવાસવાળા.

"પાપી પિતા અને સદ્ગુણી સીતા, જ્ઞાનપ્રવાહ, સુબોધ બીંદુ, બ્રહ્મહત્યા યાને આપધાત કે, ખુન? નિર્ભાગી નિર્મળા" ઇ૦ ના લેખક.

ઠે. ગાયવાડી માધવજી ઠાકરસીનો માળો-**મુંબઈ.**

પ્રકાશક,

મંગળદાસ નથુભાઈ ખરીદીયા.

ઠે. રાયપુર આકાશેઠના કુવાની પોળ-**અમદાવાદ.**

અમદાવાદ.

ધી "ડાયમંડ જ્યુબિલી" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં

પરીખ દેવીદાસ છગનલાલે છાપ્યું.

સંવત ૧૯૬૯. સને ૧૯૧૩.

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૧૦૦૦.

કીં. રૂ. ૦-૨-૦.

અર્પણપત્રિકા.

જેઓ બહારથી સફેદ પણ અંદરથી કાળા, ખરો
રસ્તો ચુકાવી દુનિયાને આડે રસ્તે દોરનાર તથા
પારકી પુંજી ઉપર તાગડધીન્ના કરી હજારોને
પાયમાલ કરનાર, કન્યાવિક્રય કરી ઉદર
પોષણ કરનાર તથા સુધરેલામાં ગણાઈ
ભ્રષ્ટ થનાર, ધનના મદમાં અંધ
બનનાર, મનુષ્ય કર્તવ્ય ભુલી
જનાર એવા અધમ જનોની
આંખ ઉઘાડવા આ લઘુ
પુસ્તક તેઓનેજ
અર્પણ કરૂં
છું.

"મણિકાન્ત."

मणिकांत.

The Lakshmi Art Bombay

ૐ

—ગઝલ—

જગતમાં ધર્મની પડતી અધર્મે થાય છે જ્યારે;
નિરાકારી છતાં ભારત! લઉં અવતાર હું ત્યારે.

* * * * *

ભજે જે ભાવથી મુજને ત્રિવિધિ તાપ-કાપુ છું!
કરે પરમાર્થ જે પ્રેમે પ્રથમનાં પાપ-કાપુ છું!
સદાચરણે સદા ચાલે દિધેલા શ્રાપ-કાપુ છું!
જીગરમાં તે જનો કેરી ભલી હું છાપ-છાપુ છું!

* * * * *

કરે આરાધના મ્હારી પછી તપની-નથી પરવા!
રહ્યો જેના હૃદયમાં હું પછી જપની-નથી પરવા!
પિછાને જે મ્હને ત્હેને અવર લપની-નથી પરવા!
પુરાણો કે, પુરાણીની અગર ગપની-નથી પરવા!

"મંગળ!"

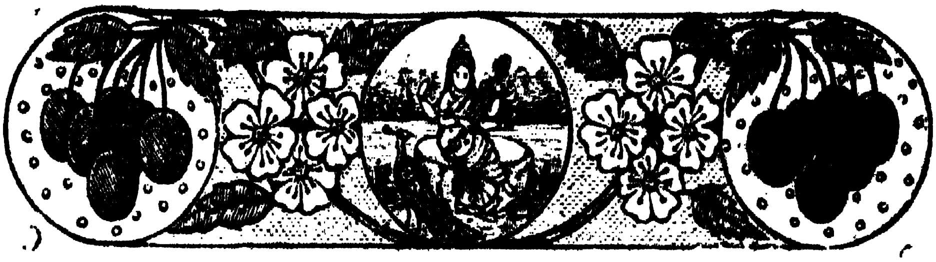
—ગઝલ—

અમારા હીંદમાં સર્વે સ્થળે;
ઈશ સ્થાપજો—મંગળ!
અહા! સૌ આર્યના અંતર વિષે;
બસ વ્યાપજો—મંગળ!
કરી મન માનતી વૃષ્ટિ;
વધાઈ આપજો—મંગળ!
પ્રભુ ભારત તનૂ દિલમાં;
ભલાઇ છાપજો—મંગળ!
વધો હુન્નર કળા હીંદ;
સફળ કાર્યો થજો—મંગળ!
વળી વ્હેપાર પણ વધજો;
સુબુદ્ધિ વાધજો—મંગળ!
તમો પાસે સફળ પતિ;
પતિનું માગજો—મંગળ!
ગવાજો ગીત ને વાજાં
વિભૂ જી વાગજો—મંગળ!

"મણિકાન્ત."

શ્રીહરિઃ

મંગળમય.

પ્રભુ સ્તુતિ.

—વસંતતિલકા છંદ—

ત્રાતા તમે સકળના કરૂણા કરો છો,
દાતા તમે જગતના દુઃખને હરો છો;
આપો સુબુદ્ધિ અમને હરરોજ પ્યારા,
સ્નેહે નમુ સુખકરા પ્રભુજી અમારા.

—ગીતિ—

મંગળમય મન મ્હારૂં, "મંગળમય" પુસ્તક લખતાં આજે;
મંગળમય સૌ ઇચ્છું, મંગળ વાજાં સર્વ સ્થળે વાજે.

અસ્તુ.

"વનમાં વાંસલડી વાગે છે!"

(માત્રામેળ તોટક છંદ.)

(સખી સ્વપ્ન મહીં મોહનને-એ રાગમાં પણ ગવાશે.)

મધુરો સ્વર ક્યાં થકી આવે છે?
અમૃત વૃષ્ટી વરસાવે છે;
અતિ પ્રીય શ્રવણને લાગે છે,
વનમાં વાંસલડી વાગે છે. ! ૧

રે ! ગાય ગોપ સૌ સ્તબ્ધ રહ્યાં,
યમુના જળ જોને શાન્ત થયાં;
પશુ પક્ષી વિચરવું ત્યાગે છે,
વનમાં વાંસલડી વાગે છે ! ૨

મમ અંતરમાં કૈં થાયે છે,
મોહન મળવા મન ચ્હાયે છે;
રે ! ભૂખ તરસ પણ ભાગે છે,
વનમાં વાંસલડી વાગે છે ! ૩

જો તપધારીએ તપ મુકયાં,
ધ્યાની યોગી નિજ ધ્યાન ચુકયા;
નરનાર નીંદથી જાગે છે,
વનમાં વાંસલડી વાગે છે ! ૪

સખિ મોહનને મળવા ચાલો,
મધુ વનમાં નંદ તણો લાલો;
મન ભૂધર ભક્તિ માગે છે,
વનમાં વાંસલડી વાગે છે ! ૫

"અલબેલું યૌવન આવે છે"

(માત્રામેળ-તોટક છંદ.)

વધતાં વય કન્યા શરમાયે,
બદલાતું બાળાપણુ જાયે;
રે ! રમત ગમત વિસરાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે !

મન નવિન વિચાર વિષે રમતું,
ભણવા ગણવાનું ના ગમતું;
ચંચળ ચિતડું ચમકાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે !

સ્તન નિતંબ ગુરૂતાને ધરતાં,
કટિ લચકાયે હરતાં ફરતાં;
સ્મિત હાસ્ય ધ્વજા ફરકાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે !

બસ મદન અગન તનમાં લાગે,
યૌવનની વાંસલડી વાગે;

તન અવય સકળ વિકસાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે!
મન થાય અલૌકિક રસવાળું,
તજી ઓઢણું અંગ ધરે સાળું;
રતિ રંગ હૃદય રેલાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે!
ભરથાર તણો મન મંત્ર ભણે,
ચતુરા ચીંતાનો કોટ ચણે;
વિરહાનળ શોર મચાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે!
તન રંગ સુવર્ણ સમો થાયે,
મુખ મંડળ રક્ત બની જાયે;
ચક્ષુને ચપળ બનાવે છે,
અલબેલું યૌવન આવે છે!
અલબેલું યૌવન આવે છે,
તે મોહક મંત્ર જપાવે છે;
રસઘેલું યૌવન આવે છે!
અલબેલું યૌવન આવે છે!

"ધનરાજ સવારી આવે છે"

(માત્રામેળ-તોટક છંદ)

જો! વાદળમાં ડંકો વાગ્યો,
રે! સૂર્ય છુપાવાને ભાગ્યો;

વિજ શ્વેત ધ્વજા ફરકાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !
જો ! મોર મીઠા ટૌકાર કરે,
દ્રઢ ભક્ત પપૈયા ખૂશ ખરે !
તે પિયુ પિયુ શબ્દ સુણાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !
પક્ષી સૌ માળામાં પેસે,
વનચર જૈ વૃક્ષ નિચે બેસે;
પંથીનો પીંડ ધ્રુજાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !
રે ! પવન વાય છે શિતકારી,
જો ! મેઘ ગર્જના છે ભારી;
તે ઝાડ પાન ડોલાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !
કૃષિકાર હૃદયમાં ખુશ થાયે,
નરનાર મલ્હાર મિઠા ગાયે;
સૃષ્ટિને શાન્ત બનાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !
ઝરમર ઝરમર વરસે વારી,
ખળખળ વ્હેતું જળ જો ભારી;
ગરમીનું નામ ભુલાવે છે,
ઘનરાજ સવારી આવે છે !

વિરહી વામા વર વાટ જુવે,
રે ? ઘેર પધારો નાથ હવે;
પિયુના પર પત્ર પઠાવે છે,
ધનરાજ સવારી આવે છે !

ધનરાજ સવારી આવે છે,
આનંદ બધે ફેલાવે છે;
જયકાર ! જગે રેલાવે છે !
ધનરાજ સવારી આવે છે !

" કૃષ્ણની બાળલીલા ! "

—હોરી—

સખીરી મોહન માન મુકાવે (૨)
કામળી કાંધે, લાકડી હાથે, વનવન ધેનું ચરાવે,
મહીયારણનાં મહી ઉતરાવે, ખાય અને ખવરાવે;
ગોવાલણને ગભરાવે. મોહન માન મુકાવે–સ.

શરદ પુનમની શુભ રજનીમાં રસિયોજી રાસ રચાવે,
એક એક ગોપીને એક કાન્હો થન થન નાચ નચાવે;
મધુરીશી મોરલી બજાવે. મોહન માન મુકાવે–સ.

૪૭૮૫.

"મોહક મોરલી!"

(દાસપરે દયા લાવોરે-એ રાહ)

મોહક મોરલી વાગીરે (૨)
મોહનવરની—મોહક મોરલી વાગી.
સૂતી'તી શાન્ત બનીને, નીંદ્રામાં નાદ સુણીને;
રજનીએ ઝબકી જાગી જાગીરે. મોહનવરની.
સૂનાં ઘરબાર છોડી, મુરલી સાંભળવા દોડી;
લગની લાલાની લાગી લાગીરે. મોહનવરની.
આધારે ચાલી સ્વરને, ભેટી હું ભૂધરવરને;
આ ભવની ભાવટ ભાગી ભાગીરે. મોહનવરની.

"પ્રાતઃકાળની પ્રભુ પ્રાર્થના"

—ગઝલ—

નમું કિરતાર કરૂણાળું કુબુદ્ધિ કાપજો પ્યારા;
અમોને સ્વર્ગ સંચરવા સુબુદ્ધિ આપજો પ્યારા!
ભુખ્યાને અન્ન દેવાને પ્રિતે પરમાર્થ કરવાને;
દયાળું દેવ અમ દીલમાં દયાને સ્થાપજો પ્યારા!
હળાહળ ઝેરના જેવા જુઠાથી જુજવો રાખી;
હૃદયમાં સત્યતાની છાપ સત્વર છાપજો પ્યારા!

તમારા ગુણુ ગાવાને ભજનમાં લિન્ન થાવાને;
અમારા દેહમાં ભક્તિ રગેરગ વ્યાપજો પ્યારા !
કુડા છે કામને ક્રોધ બુરા છે મોહને લોભ;
કહે “ શંકર ” અમોને દૂર એથી રાખજો પ્યારા !

“ પતિવ્રત પ્રાણથી પ્યારૂં ”

—ગઝલ—

અમારૂં સ્વર્ગનું બા’રૂં પ્રતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં;
અમોને મોક્ષ દેનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
સુબુદ્ધિ સાથ વસનારૂં કુબુદ્ધિ દૂર કરનારૂં;
પિયૂનો પ્રેમ પાનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
ભલે ભૂખે મરી જઇએ કદી કંગાલ જો થઇએ;
દુઃખો દેખી ન ડરનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
અમોને કેદમાં રાખો કદાપી બેડીઓ નાંખો;
છતાં ના ટેક તજનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
ભલેને ભય ઘણો આપો કદી તલવારથી કાપો;
નહિ તલભાર ડગનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
ઘણું દુઃખ સાસરે સહિશું કદી ના કોઇને કહિશું;
અમારા શ્રેયને સારૂં પવિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !
પતિ જો હોય પતવાળો કુટિલ યા અંધ હો કાણો;
તથાપી ચિત્ત ચ્હાનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં !

ભલે રોગી અભોગી હો! અગર ધનહીણુ યોગી હો!
  ધણી ભગવંત સમ ધારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
અભણુ કે હોય અજ્ઞાની શકે ના પ્રેમને જાણી;
  છતાં શિરછત્ર છે મ્હારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
અમારો દેવ છે સ્વામી અમારી ભક્તિ ત્યાં જામી;
  હૃદય ભરથાર રટનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
ભર્યા ભંડાર નાણુાંથી સુવસ્ત્રો કે, ઘરેણુાંથી;
  કદી ના ચિત્ત ચળનારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
નહિ લલચાઇયે લોભે નહિ મન માનશે મોહે;
  ખરેખર! એ બધું ખારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
રવિ પશ્ચિમ ઉદય થાયે સીંહણુ સુત તૃણુ જો ખાયે;
  તથાપિ હામ ના હારૂં પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!
દ્રુપદ તનયા અને તારા સુકન્યા ને સતી સીતા;
  પાતવ્રત તેહ સમ પાળું પતિવ્રત પ્રાણુથી પ્યારૂં!

* * * * *

  કહે "શંકર" સફળ જીંદગી મળે જેને સતી નારી;
  તરે પોતે અને નિજ નાથને સંસાર દે તારી.

"ઢોંગી વૈરાગીને"

(મૂખડાની માયા લાગીરે-એ રાહને મળતો)
ઓરા આવો વૈરાગીરે, વાત સુણાવું (૨)
સંસાર શાને છોડયો? ગૃહસ્થાશ્રમને કાં તોડયો?
જીવ જોગવટામાં જોડયોરે, વાત સુણાવું. ઓરા.—

શા કારણ ઝાલી ઝોળી ? અંગે વિભૂતી ચોળી;
ભરમાવો દુનિયાં ભોળીરે, વાત સુણાવું. ઓરા.—
ગલીએ ગલી ફેરા ફરતા, ભટકીને પેટજ ભરતા;
કલ્યાણ ન કો'નું કરતારે, વાત સુણાવું. ઓરા.—
વનમાં જૈને ના વસતા, ભાવે ના ભૂધર ભજતા;
સંસાર હજુ ના તજતારે, વાત સુણાવું. ઓરા.—
છે કામ ક્રોધ તમ સાથે રે ! મોહ લોભ સંગાથે;
માયા ફરતી તમ માથેરે, વાત સુણાવું. ઓરા.—
જો જોગવટાને જાણો ગિરનારે તંબુ તાણો;
ભક્તમાં મૉજજ માણોરે, વાત સુણાવું. ઓરા.—

"એવી દયાને શું કરે ?"

—હરિગીત છંદ—

નિર્દોષ પક્ષી પાડવા ગોળી છુટી બંદૂકથી,
પોકાર પાડીને પડયું પક્ષી બિચારૂં વૃક્ષથી;
નિરખી તરફડતું તેહને હણનારનું અંતર બળે,
પાછળ પછાડે પૂછડું એવી દયાને શું કરે ? ૧
અરજી સુણીને મેઘજી આવ્યા ન ચોમાસા વિષે,
દુનિયાં દુઃખી દુષ્કાળથી જન ભૂખથી મરતાં દીસે;

પણ માઘ માસે મેઘજી લાવે દયા અવનીપરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૨

પૈસો ઘણો પ્યારો ગણી બાળા વળાવી વૃદ્ધને,
બાળાપણે વિધવા થતાં આવી દયા દુર્બુદ્ધને;
દુઃખ દેખતાં દિકરીતણું રે! આંખ આંસુથી ભરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૩

રે! નવિન વહુના બોધથી મૈયત પ્રીયાના પુત્રને,
બાળાપણે તરછોડીયો સમજ્યો નહિ ઘરસુત્રને;
પત્તો મળ્યો ના પુત્રનો મનમાં મુંઝાઇને મરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૪

ધનવાન હુંપદમાં રહ્યો આપ્યું નહિ કંગાલને,
દુર્બળ હતો રે! ભૂખથી પૃથ્વિ પડયો તત્કાળ તે;
પડતાં મરણ પામ્યો દયા ધનવાનના દિલમાં ઠરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૫

કબજે કરી કીલ્લો કતલ શાહે ચલાવી શ્હેરમાં,
હો! બાળ વૃદ્ધ યુવાન પણ સૌકો કપાયા કે'રમાં;
પોકાર મરતાંનો સુણી અફસોસ કરતો શાહરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૬

શર સાંધીને મૃગ મારવા રે! પારધી પુંઠે પડયો,
શર વાગતાં ધરણી ઢળ્યો પોકાર મૃગલીને કર્યો;
મૃગલી મરી શિર પટકીને ઘાતક દયાથી થરથરે,
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે? ૭

મ્હેલાં હૃદય કંપે નહિ એવી દયા શું કામની ?
મૃત્યુ થતાં આણો મયા રે ! એ મયા શું કામની ?
"શંકર" કહે છે શીર છેદી પાવ બાંધે શું વળે ?
પાછળ પછાડે પૂંછડું એવી દયાને શું કરે ? ૮

"યુવાની તો દિવાની છે !"

જરા જન જાળવી લેજે અરે ! ઝેરી યુવાની છે;
કલંકિત કિર્ત્તિને કરશે ખરે ! વૈરી યુવાની છે ! જરા.
સદા મન મોહમાં રમતું, રહે પરનારમાં ભમતું;
નીતિને લેશ ના નમતું યુવાની તો દિવાની છે ! જરા.
ભલે હો ભ્રાતની નારી અગર હો મિત્રની પ્યારી;
નજર ત્યાં થાય બદકારી ખરાબીની નિશાની છે ! જરા.
સગું સ્નેહી નહિ જોશે ભલે વિધવા કદી હોશે;
અરે ! અક્કલ બધી ખ્હોશે ભલે ગુણવાન જ્ઞાની છે ! જરા.
અભીમાને કરે અંધાં કરાવે નીચના ધંધા;
વિચારો ફેરવે સંધા યુવાની તો ગુમાની છે ! જરા.
બનાવ્યા કૈકને કેદી નખાવ્યાં શીષ કૈ છેદી;
યુવાની શત્રુ છે ભેદી ન માનો કે, મઝાની છે ! જરા.
હૃદય કિરતાર ના રટતું નથી પરમાર્થમાં પળતું;
રહે રસભોગમાં ભળતું જીવનની જાણુ હાની છે ! જરા.

વિકારોને વળગનારી બતાવે પાપથી બા'રી;
 સુઝાડે બુદ્ધિ ના સારી પિડાકારક પિછાની છે! જરા.
સમજ સંસારના પ્રાણી યુવાની માન મસ્તાની;
 અરે! પણ ચાર દા'ડાની યુવાની જાણ ફાની છે! જરા.
કહે "શંકર" જુઠી કાયા જુઠી સંસારની માયા;
 યુવાનીની જુઠી છાયા જુઠી આ જીંદગાની છે! જરા.

"અપંગોની યાચના!"

—ગઝલ—

પ્રભુએ જો તને આપ્યું અમોને દાન દેતો જા;
 અપંગો આશરો માગે અરે! આશીષ લેતો જા! પ્રભુ.
વિકારોથી ભરી દુનિયાં રૂપી સહરા તણા રણમાં;
 વહે પરમાર્થનું વારી ભરી પ્યાલીજ પીતો જા! પ્રભુ.
અરે સંસાર અરણવ આ અતી મસ્તાન તોફાને;
 સખાવતની તરે હોડી ધરી ધનવાન તરતો જા! પ્રભુ.
હજારો રૂપિયા ભાઈ! મઝામાં તું ઉડાવે છે;
 લખ્યું જો કિસ્મતે ત્હારા અરે! કૈં ધર્મ કરતો જા! પ્રભુ.
હરિ દરબારમાં જાવા મુસાફિર છે મજલ મ્હોટી;
 ભલા સત્કર્મનું ભાથું અરે! ઓ ભાઈ! ભરતો જા! પ્રભુ.
અમારૂં ટંકનું ભોજન તમારી પાનસોપારી;
 દયા દિલમાં વસે જો તો વિનંતી ધ્યાન ધરતો જા! પ્રભુ.

અમોને અન્ન ના મળતું અપંગો શું કરી શકિયે ?
બને તુંથી બિરાદર તો અમારૂં કષ્ટ હરતો જા ! પ્રભુ.
અમોને જે અપાશે તે વવાશે ધર્મના ક્ષેત્રે;
મળે આ પુણ્યનું ટાણું, અહા ! સ્નેહે ઉજવતો જા ! પ્રભુ.
અમારા કર્મના યોગે અમે આ કષ્ટ ભોગવિયે;
હ્રદયમાં રે'મ લાવીને ફરજ ત્હારી બજવતો જા ! પ્રભુ.
અમોને અન્ન જો મળશે તમારી વાંચ્છના ફળશે;
પ્રભુ ત્હારૂં ભલું કરશે જરા અમને રિઝવતો જા ! પ્રભુ.

"જેવા દેવ તેવી પુજા !"

—ગઝલ—

અમે મુફલેસ તે માટે નકામા કાં સતાવો છો ?
દયા સાટે અયે આદમ ! તમે તો દમ–બતાવો છો ! અમે.
અરે ! નિર્બળ અપંગોને નથી ભોજન પુરૂં મળતું;
રખડતા હાલને દેખી તમે ક્યાં ગમ–બતાવો છો ? અમે.
ભલે ના આપશો ભાઇ ! મગર ધક્કા નહિ મારો;
અરે ! એવું કરી અક્કલ તમારી કમ–બતાવો છો ! અમે.
તમારા એક ધક્કાથી અમે નીચે પડી જઇએ;
અતી બળવાન તે અમને તમે તાલિમ–બતાવો છો ? અમે.
ગની હો યા ગદા હો પણ પ્રભુ દરબારમાં સરખાં;
જુલમ જગદીશની દ્રષ્ટે અયે ઝાલિમ–બતાવો છો ! અમે.

મુકી ધનમાલને માયા ગયા ચાલી હજારોં કૈં;
જુઓ છો તે છતાં હું પદ તમે હરદમ–બતાવો છો! અમે.
ગરીબો છેક છે હલકા ગણી અપમાન કાં આપો ?
તમારી જાતની હાથે કરી ન્હાનમ–બતાવો છો! અમે.
અમે તો માગવા લાયક તમે છો આપવા લાયક;
કરીને કોપની દ્રષ્ટી કટૂતા કયમ–બતાવો છો? અમે.
તમારે આંગણે આવ્યા અમે આશા અતી ધારી;
અરે! જા! કર કરી લાંબો જવું જહન્નમ–બતાવો છો! અમે.
ભરીને ફંડમાં નાણું સખાવત–કાં બતાવો છો ?
અપંગો આશરે આવે અદાવત–કાં બતાવો છો? અમે.

"ઢોંગી ધર્મ ગુરૂનું ધતીંગ!"

—ગઝલ—

ગુરૂજી જો થયા છો તો તમે બસ જ્ઞાન–આપોને,
પ્રભુને ભેટવા ભક્તિ તણું રસ પાન–આપોને;
અરે! છે દેવ સૌ સરખા ગણીને માન–આપોને,
ખુલાસો પૂછિયે તે પર ધિરજથી ધ્યાન–આપોને!
ગુરૂજી સ્વર્ગમાં જાવા બતાવો જ્ઞાનની ઘોડી,
અરે! સંસારને તરવા બતાવો જ્ઞાનની હોડી;
રહ્યું અજ્ઞાન અંતરમાં ઝપાટે નાંખજો તોડી,
ગુરૂજી આપ છો મ્હારા કહું છું હાલ કરજોડી!

લગાવી તેલને અત્તર ફરો છો ફાંકડા ફક્કડ,
નથી કૈં નમ્રતા તમમાં અભીમાને રહો અક્કડ;
જમો મિષ્ટાનને માવો પિવાને દૂધને શક્કર,
મઝા એ રાજ્ય વૈભવને ઘડીભર મારતી ટક્કર !

ચઢી ગાડી અને ઘોડે નથી ફરવા—તમે જનમ્યા,
મઝા ને મૉજ સંસારે નથી કરવા—તમે જનમ્યા;
કરી પધરામણી પૈસા નથી હરવા—તમે જનમ્યા,
ગુરૂજી પારકે તુંબે નથી તરવા—તમે જનમ્યા !

અમોએ જ્ઞાન મેળવવા—ગુરૂજી આપને કીધા,
અમારી બુદ્ધિ કેળવવા—ગુરૂજી આપને કીધા;
હૃદયમાં ભક્તિ ભેળવવા—ગુરૂજી આપને કીધા,
અરે ! ના ભક્ત ભોળવવા—ગુરૂજી આપને કીધા !

ગુરૂજી પારકા જર પર ગુજારો–આપ લૈ બેઠા,
જગતને ધૂતવાનો શું ઇજારો–આપ લૈ બેઠા ?
દગાથી દેવના નામે ધુજારો–આપ લૈ બેઠા,
ઇલાજો દ્રવ્યને હરવા હજારો–આપ લૈ બેઠા !

અરે ! સમજુ જનો કેરી ક-રાજી–આપ લૈ બેઠા,
હતા જે અંધ શ્રદ્ધાળુ હરાજી–આપ લૈ બેઠા;
મુકીને નમ્રતા નેવે મિજાજી–આપ લૈ બેઠા,
અરે રે ! ગર્વની ગાદી ગુરૂજી–આપ લૈ બેઠા !

ધ્વજા નિજ ધર્મની હસ્તે ધરીને–ક્લેશ કાં માંડો ?
પરાયા ધર્મની નીંદા કરીને–ક્લેશ કાં માંડો ?

અવરના ધર્મનું ગૌરવ હરીને-ક્લેશ કાં માંડો
ગુરૂજી પાપની પ્યાલી ભરીને-ક્લેશ કાં માંડો ? !

ગુરૂ છો આપ ઘરબારી વિરાગી શિષ્યને કરતા,
પછી ધનમાલ લૈ તેનો સુખે ભંડારમાં ભરતા;
નથી લાયક તમોને એ અરે! કાં લોભ ના તજતા ?
ગુરૂજી આપ જંજાળી જરા ભગવાન ના ભજતા !

અહા ! ધનવાન જો આવે ખુશીથી માન-આપો છો,
દઈ પરસાદના પડીઆ ઉપરથી પાન-આપો છો;
ધકેલા ખાય નિર્ધનીયા છતાં ક્યાં ધ્યાન-આપો છો ?
સુખે ફટકા મરાવીને અરે ! અપમાન-આપો છો !

ભલું ના આપનું ઇચ્છો અવરનું શું કરી-શકશો ?
રહ્યું અજ્ઞાન અંતરમાં અવરનું શું હરી-શકશો ?
અરે ! કાગળ તણે નાવે ગુરૂજી શું તરી-શકશો ?
ડુબોછો આપ પોતે તો અમોને શું ધરી-શકશો ? !

ગુરૂજી જો ચ્હડે ગુસ્સો મયાથી માફ-હા ! કરજો,
વિકારો વેગળા મૂકી હવે દિલ સાફ-હા ! કરજો;
ખરા ખોટા તણો ખંતે અરે ! ઇન્સાફ-હા ! કરજો,
વદે "શંકર" જગતકર્તા તણો બસ જાપ-હા ! કરજો !

"પરપોટા પેઢી યા બેંકના માલિકની મનોભાવના!"

—ગઝલ—

અમે પેઢી ઉઘાડી છે મઝા મૉજો ઉડાવાને;
  અમોએ બેંક કાઢી છે ગરીબોને રડાવાને! અમે.
તમારા રૂપિયા લાવો જમે અમ બેંક મંડાવો;
  અમે હાજર છિયે આવો હુકમ માથે ચ્હડાવાને! અમે.
સુભાષિત શબ્દ ભાખીશું તમારૂં દ્રવ્ય રાખીશું;
  મઝાનું વ્યાજ આપીશું પછી પોકો પડાવાને! અમે.
અમે મોટર વસાવીશું નવી બિલ્ડીંગ બનાવીશું;
  પુરો ભપકો બતાવીશું પ્રથમ પૈસા કઢાવાને! અમે.
બનીશું ફાંકડા એવા નવલશા હીરજી જેવા;
  કરીશું કૈંકના દેવા ઘરેણાં તો ઘડાવાને! અમે.
પુનાની રેસમાં જઈશું જુગારે દોકડા દઈશું;
  અજબ સટ્ટા ઉઠાવીશું અહા! કિસ્મત લ્હડાવાને! અમે.
બનીશું મીલના માલિક હજારોના થશું પાળક;
  મુકીશું મીલને ગીરો નગદ નાણું કઢાવાને! અમે.
કરીશું કુંપની ઊભી ખરેખર! વાપરી ખૂબી;
  અમે શૅરો ભરાવીશું સબંધીને ફસાવાને! અમે.
ડબલ શૅરો બનાવીશું પ્રજામાં તે ખપાવીશું;
  ખુશીથી વ્યાજ આપીશું સુખે મૂડી પચાવાને! અમે.

કરીશું હાથને કાણા ભરીશું ફંડમાં નાણાં;
  સખી શ્રીમંત છે એવું જગતને તો જણાવાને ! અમે.
અમારી ધારણા એવી સખાવતમાં રકમ દેવી;
  થવું સર નાઇટ કે, જે. પી. અહા ! મ્હોટા મનાવાને ! અમે.
અહાહા ! પાર્ટિઓ આપી વિગત છાપા વિષે છાપી;
  જશે જશ જગ વિષે વ્યાપી પુરા પ્રખ્યાત થાવાને ! અમે.
ટિલાં તાણી ભગત થૈશું હવેલી મંદિરે જૈશું;
  વસૂ પરમાર્થમાં દૈશું મહા ધર્મી ગણાવાને ! અમે.
બનીશું બેંકના ત્રસ્ટી બગાડીશું પછી દ્રષ્ટી;
  હજમ મિલકત કરીશું તે અહા ! રાંડો નચાવાને ! અમે.
અવલથી વાપરી અક્કલ પ્રિયાના નામ પર મિલકત;
  ન્હડાવીશું નહિ હરકત હજારોને હરાવાને ! અમે.
અમારો ધીકતો ધંધો ધિરજ ધારી ધખાવીશું;
  તગાદો બહુ થશે ત્યારે દેવાળાને દિપાવીશું ! અમે.

"સુધરેલાનો સંતાપ !"

—ગઝલ—

સુણો સાથી સુધારાના અરે ! સૌ આંહિ આવોને;
  તમારા ભાષણે ભૂલ્યો હવે રસ્તો બતાવોને ! સુણો.
તમારા રાહપર ચાલી સુધારો ઘર વિષે ઘાલી;
  પિધી મ્હેં ઝેરની પ્યાલી તમે તેથી બચાવોને ! સુણો.

પ્રિયાનાં પોલકાં લાવી નવિન પોષાક પ્હેરાવી;
  ગરીબી ઘર વિષે આવી હવે તેને હઠાવોને! સુણો.
પ્રિયા ઘરકાજને છોડી ચઢાવી બૂટની જોડી;
  હવા ખાવા જતી દોડી કહે નોકર વસાવોને! સુણો.
"નથી હું કાંઇ ભઠીઆરી નથી કૈં કામ કરનારી;
  હવે હકદાર હું નારી નિયમસરનું બજાવોને! સુણો.
સુધારો આપણે માથે નહિ ખાવા કરૂં હાથે;
  પિયૂજી રાંધવા માટે રસોયો એક લાવોને! સુણો.
સુશોભિત ડ્રૅસ લાવોને સરસ ચસ્માં અપાવોને;
  હુકમ મ્હારો બજાવોને મડમ મુજને બનાવોને! સુણો.
જવું ફરવા પગે ચાલી સુધારાની નહિ વ્હાલી;
  દિયો એ આપદા ટાળી સરસ સાઇકલ અપાવોને! સુણો.
બનું હું રાયની રાણી જવું નાટક વિષે જાની;
  ટિકિટ લાવો તમાસાની સુધારાને વધાવોને! સુણો.
ઘણું છે કામ તમ માથે તમે ના આવશો સાથે;
  પુલાજી ફ્રેન્ડને માટે ટિકિટ બીજી મગાવોને! સુણો.
અદેખા શું બનો એમાં! ફુલાજી સાથ છે તેમાં;
  સુધારો છે રહ્યો જેમાં જરા વિશ્વાસ લાવોને! સુણો.
સુધારાના થયા સાથી પછી ખટપટ કરો આ શી?
  કરે અજ્ઞાનિયો હાંસી કુધારાને હરાવોને! સુણો."
સુધારો આ જુવો યારો! તમોને જે અતી પ્યારો!
  હવે લાગે મ્હને ખારો ભલે ભપકો બતાવોને! સુણો.

ખરચ પોષાય ક્યમ આવું? મુસારો સાઠનો લાવું;
પ્રિયાને કેમ સમજાવું? જરા યુક્તિ જણાવોને! સુણો.
રસોયો ક્યાં થકી રાખું? હૃદયનું દુઃખ કયાં દાખું?
નિસાસા હાય! હું નાંખું દયા દિલમાં ધરાવોને! સુણો.
છકેલી કૈં થઇ નારી જરાએ લાજ ના ધારી;
પતિ તો શાક તરકારી! પતિવ્રત તો પળાવોને! સુણો.
લજાવ્યા તાતને કૈંએ બનાવ્યા ભ્રાતને કૈંએ;
ડુબાવ્યું કૂળ હા! કૈં એ ભલે દિલને મનાવોને! સુણો.
નિયમસર છૂટ છે સારી નિયમસર કેળવો નારી;
નિયમસરની બલીહારી નિયમસર સૌ ચલાવોને! સુણો.
સુધારો એ તમારો તો ભલે તમને મુબારક હો!
અરે! પસ્તાઉં છું પૂરો! પ્રભુ તેથી બચાવોને! સુણો.

* * * *

સુણું "શંકર" કહે શાણા ભવાડા આ "સુધારાના";
સુણી ના કોપશો પ્યારા અરજ દિલમાં ઠસાવોને! સુણો.

"કન્યાવિક્રયનો–કબાલો!"

—ગઝલ—

અમારી લાડકી લેવા ભલે જરદાર આવોને;
અમારૂં મન મનાવાને "મની" કલદાર લાવોને! અમારી.
અમે ના રૂપને જોતા નથી કુળવાનને મ્હોતા;
કરન્સી બેંકની નોટો અવલ અમને અપાવોને! અમારી.

ભણેલા કે અભણ આવો ભલે અજ્ઞાનીને લાવો;
 અમારો દામ પર દાવો દઇ દિકરી ઉઠાવોને! અમારી.
ભલે ભૂંડો અગર ગાંડો ભલે રાખે ઘણી રાંડો;
 ભલે પરણ્યા પછી છાંડો નગદ દમડા અપાવોને! અમારી.
જુવાનીને નથી જોતો બુઢાપાને નથી રોતો;
 નથી જોવો ખરો ખોટો ખરીદીને ખટાવોને! અમારી.
ભલે દર્દી દિવાનો હો! કુટિલ યા અંધ કાણો હો!
 અગર શયતાન શાણો હો! ખરે ખીસ્સાં ભરાવોને! અમારી.
રૂપાળી લાડકી મ્હારી વયે મ્હોટી મનોહારી;
 થવું જો હોય ઘરબારી અમારૂં મન મનાવોને! અમારી.
નહિ કન્યા મળે સોંઘી અમારી માગણી મોંઘી;
 વગર ધનના બધા ઢોંગી અહીંથી દૂર જાવોને! અમારી.
થવું જો હોય વરરાજા પ્રથમ અમને કરો તાજા;
 પછી વગડાવિયે વાજાં હજારી પાંચ લાવોને! અમારી.
અમારી માગણી એ છે, તમારૂં દીલ શું કે' છે?
 "કુબાલો" આ કબુલ છે કે? વિચારીને જણાવોને! અમારી.

* * * * *

સુણી "શંકર" કહે સ્વાર્થી! તમારૂં ધીઃક છે જીવ્યું;
 કમાવા હોય ના સત્તા! ભલે માથું મુડાવોને! અમારી.

"વાંઢાની વિનંતી!"

—ગઝલ—

દયાળુ દીકરીવાળા દયા વાંઢાપરે લાવો;
દુઃખી છે જીંદગી મ્હારી કૃપાળુ કોઈ પરણાવો! દયાળુ.
સુનૂં ઘરબાર મ્હારૂં છે વિના નારી અકારૂં છે;
પરણવું પ્રાણ પ્યારૂં છે હવે ના લેશ તરસાવો! દયાળુ.
સકળ લોકો કહે વાંઢો ભરૂસો તેહનો છાંડો;
કહે છે લોક કૈં ગાંડો તપેલાને નહિ તાવો! દયાળુ.
સગું ના કોઈ સંગાથે અરેરે!! રાંધવું હાથે;
વળી ઘરકામ તે સાથે કરૂં હું કેમ? બતલાવો! દયાળુ.
કડાકુટ ઘર તણી કરવી નિયમસર નોકરી ભરવી;
નથી નવરાશ બે પળની કરૂં કો'ના પરે દાવો! દયાળુ.
હૃદયની વાત ક્યાં કરવી? પ્રિતી પ્યાલી કહાં ભરવી?
ધિરજ તો ક્યાં સુધી ધરવી? નિવેડો તેહનો લાવો! દયાળુ.
પ્રિયાનાં સ્વપ્ન આવે છે મ્હને મૉજી બનાવે છે;
પ્રભાતે તે સતાવે છે દયા તો કોઇ દરશાવો! દયાળુ.
પિતા સૌ દ્રવ્યને ચ્હાયે સુતા ધનકાજ વેચાયે;
અછત કન્યા તણી થાયે કુધારો કોઇ અટકાવો! દયાળુ.
પુરો પૈસો નથી પાસે અરેરે!! કેમ પરણાશે?
કુંવારી જીંદગી જાશે કરૂં દરરોજ પસ્તાવો! દયાળુ.
સુતાનું દ્રવ્ય લેનારા! સુણો તમથી કસઈ સારા;
તમો પર શ્રાપ છે મ્હારા હૃદયમાં લાજ કૈં લાવો! દયાળુ.

અહો ! કન્યા તણા વાલી ! પિવાડો પ્રેમની પ્યાલી;
 અરેરે ! ! દુઃખ દયો ટાળી લઈ સંસારનો લ્હાવો ! દયાળુ.
વિનંતી આ સુણો મ્હારી ગયો છું હામ સૌ હારી;
 કરોને કોઇ ઘરબારી નહિં તો હું બનું બાવો ! દયાળુ.

* * *

કહે "શંકર" બિચારા રંકને ના દાદ કો' દેતું;
પિતા જ્યાં દ્રવ્યના લોભી પછી ફરિયાદ કો' લેતું ? દયાળુ.

"દુઃખોદ્ગાર !"

—ગઝલ—

દુઃખી દુનિયાં અમારી છે ન છાયા સુખની દેખું;
 કસમ કાયા અકારી છે પળેપળ દુઃખની–દેખું ! દુઃખી.
દરદથી દેહ છે અડધી દવા પી–પી હવે થાકયો;
 ન ભોજન નામ પણ ભાવે ન ઇચ્છા ભૂખની–દેખું ! દુઃખી.
કદી હું તાવથી તરફડું કદી દમ ખાંસીથી લથડું;
 ગયો આનંદ અંતરથી ઉદાસી મૂખની–દેખું ! દુઃખી.
અરે ! આ દેહને છોડી ન દર્દોને જવા ગમતું;
 સદા મન વ્હેમથી ભમતું ન આશા સુખની–દેખું ! દુઃખી.
નિરોગી દેહ છે જેની સુખી છે જીંદગી તેની;
 નશીબે જે લખ્યું થાયે ન ભુલ હું દેવની–દેખું ! દુઃખી.

"દાનો કે, દિવાનો?!"

—ગઝલ—

દિવાનાને તમે છેડી નકામા શીર ફોડો છો;
અમારા ઝખ્મના ટાંકા તમે શા માટ તોડો છો? દિવાના.
દિવાની છે બધી દુનિયાં દિવાનો અન્યને ધારે;
સમજ વણ પારકી પોથી સબબ વણ કેમ છોડોછો? દિવાના.
દિવાના હાલ આ શાથી? અમારૂં દીલ જાણે છે;
પરાઈ પીડ સાંભળવા તમે કાં જીવ જોડો છો? દિવાના.
ઝખમ ઝેરી કટારીનો પિછાને છે પડયો જેને;
દિશા દેખ્યા વિના જે તે દિશાએ કેમ દોડો છો? દિવાના.
અમારા કષ્ટની કા'ણી સુણીને શું તમે કરશો?
અરે! એ યાદને આપી પડેલાને પછાડો છો! દિવાના.
છતાં ઇચ્છા તમારી છે અમારો હાલ સાંભળવા;
કહું ટુંકાણમાં કા'ણી મગર બાજી બગાડો છો! દિવાના.
અરે રે!! એ કથા કે'તાં જીગર મ્હારૂં જળી જાશે;
અધૂરી વાત એ રે'શે ભલા કાં દિલ લગાડો છો? દિવાના.
સુણી શાણા દિવાનાની કથા દિલમાં દયા ધરજે;
અરે! વાજીંત્ર તૂટેલું તમે વીરા વગાડો છો! દિવાના.

* * * *

અમારા પ્રેમનો તંતુ અરે! ઓ ભાઇ! તુટયો છે!
ભરેલો કુંભ અમૃતનો અરેરે!! હાય! ફુટયો છે!
ખરે! તે રોજથી અક્કલ ખજાનો છેક ખુટયો છે!
અમારા દીલનો ઘોડો કરી તોફાન છુટયો છે!

* * * *

પ્રભુએ પ્રેમની દેવી ભલી ભાર્યા મ્હને દીધી,
પતિ ભક્તિ તણો હૈયે હતો હા! મિષ્ટ વારિધિ;
ભરીને પ્રેમની પ્યાલી હતી મ્હેં પુર્ણ ના પીધી,
અરે! ઝાલીમ જમડાએ ઉપાડી તેહને લીધી!

* * * *

નિરખજો આ દિવાનાને નયનમાં નીર–આવે છે!
હવે ફાટે હૃદય મ્હારૂં અરેરે!! ફેર–આવે છે!
કહી હું ના શકું કા'ણી "દિવાની" લ્હેર–આવે છે!
કલેજું કત્લ કરવાને જુઓ સમશેર–આવે છે!

* * * *

પધારો પ્રેમની દેવી અહા! પુષ્પે વધાવું છું!
અમારો પ્રેમ છે કેવો? હૃદય ખોલી બતાવું છું!
અરે! પણ તું નથી પાસે પછી કો'ને જણાવું છું?
કબરમાં તું સબર કરજે ખબર લેવાજ આવું છું!

* * * *

દિવાનો એટલું બોલી હશ્યો હી! હી! અને નાઠો,
દિવાનાને રડાવી મ્હેં અનુભવ મેળવ્યો માઠો;
અવલની ચાહ આપીને હૃદય ત્હેનું દુઃખાવ્યું મ્હેં!
હવે પસ્તાઉછું પૂરો અરે! આ શું બનાવ્યું મ્હેં?

—દોહરો—

અંતરના આઘાતથી, મસ્તિક ભ્રમ જો થાય;
દિવાનો દુનિયાં કહે, વૃથા જીંદગી જાય.

"પાનની બીડી!"

—ગઝલ—

કપૂરી પાન પુનાનું સમારી સાફ મ્હેં કીધું;
કળીના કેશરી ચુના થકી તે ચોપડી દીધું.
સુગંધીનો મુકી કાથો લવીંગે તે દીધું બીડી;
પતિ પ્યારા સ્વિકારોને પ્રિયાની પાનની બીડી!

મુકી છે કાતરી સ્વામી સુડીથી કેળ સોપારી;
વળી વીણી ભરી ભાવે ધરીને વ્હાલ વલિયારી.
અહાહા! એલચી મેલી ધરે છે પ્રેમ પંખીડી;
પતિ પ્યારા સ્વિકારોને પ્રિયાની પાનની બીડી!

પિયૂ આ પાનની બીડી ભલું ભોજન પચાવે છે;
વળી વાયૂ અને વ્યાધી અજીરણથી બચાવે છે.
મહા સંગ્રામ શરદીને હઠાવાને મચાવે છે;
પતિ તે કારણે લોકો જમીને પાન ચાવે છે!

વદન દુર્ગંધ હરનારી—જમોને પાનની બીડી!
અધરમાં રક્ત ભરનારી—જમોને પાનની બીડી!

કદૂતા દૂર કરનારી-જમોને પાનની બીડી!
મધૂરો સ્વાદ ઝરનારી-જમોને પાનની બીડી!
અનૂપમ પાનની બીડી બનાવી લાલ હું લાવી;
મુકીને કામ સૌ અળગાં ઉમંગે આપવા આવી.
સ્વિકારો સ્નેહથી સ્વામી પ્રશંસા શું હવે ગાવી?
અહોનિશ પ્રેમ માગુંછું પતિ દયો વ્હાલ વરસાવી!

"નિંદાખોરને અર્પણ!"

—ગઝલ—

કરે નિંદા અમારી કો' અમોને છે નહિ પરવા!
કરે મ્હેનત બિચારા તે અમારાં પાપને હરવા.
લઈ પૈસા અને ધોબી અમારાં વસ્ત્રને ધોતા';
વિના પૈસે જનો એવા અમારાં પાપને ધોતા'.
હશે જે બાયલા પોતે અગર ધંધા વિના ફરતા';
અહેખા એકઠા થૈને અવર નિંદા અરે! કરતા'.
ધણીની ધાક ના હોયે અગર વિધવા કદી હોશે;
મળી કમજાત કુલટાઓ અવરની કૂથલી કરશે.
હશે ઉસ્તાદ જે એમાં કચેરી ચૉકમાં ભરશે;
મળી બે, ચાર રંડાઓ અરે! નિંદા પછી કરશે.
ભટકતી કેસ લાવે છે વિવેચન વંતરી કરશે;
ચઢી અન્યાયની ગાદી ચળેલી ન્યાય ચૂકવશે.

ફુલાણી આમ ચાલે છે ફુલાણો ફાંફ મારે છે;
ફુલાણી રાંકડી કેવી? ધણીનો ધાક ધારે છે.
ફુલાણી ફાંકડી કેવી? જુઓ ઘરમાં ચલણ એનું;
પિવાડે પાંદડે પાણી નશીબ ચ્હડતું અહા! તેનું.
ફુલાણીને ઘણું દુઃખ છે ફુલાણીને અતી સુખ છે;
ફુલાણી ખાય છે થોડું ફુલાણીને ઘણી ભુખ છે.
કરીને કૂથલી એવી અવરનાં ઘર ભગાવે છે;
નથી કંકાસ જે ઘરમાં તહાં ટંટો જગાવે છે.

"નિદ્રાને વિનંતી!"

—ગઝલ—

અયે નિદ્રા! અરે નિદ્રા! હઠીલી કેમ ના આવે?
કરૂં શું બંદગી દેવી દયા ના કેમ દરશાવે?
પ્રહર બે રાત્રીના વિત્યા ટકોરા બારના વાગ્યા;
સકળ સૃષ્ટિ વિસામો લે! અમારા ભોગ છે લાગ્યા!
સ્મરણ ત્હારૂં કરૂં સ્નેહે રસીલી તું રિસાઈ છે;
વિનવણી હું કરૂં વ્હાલી છતાં તું કયાં મનાઈ છે?
નથી દરકાર જે કરતું' કરે તેના પરે દાવો;
અરેરે! ઉંઘ તું ઉંધી કરે ઇન્સાફ શું આ'વો?
બિચારા જેલના સંત્રી અગર દરવાન દરવાજે;
ફરજ ત્હેની ભુલાવે તું વગર તેડી તહાં ગાજે!

અગર કૈં કામ કરતાને અરેરે! આવતાં ડોલાં;
બિખાસ હોય બેઠેલા છતાં તે ભેખતા' તોલાં!
નથી મચ્છર અગર આકણુ પવન હા! મંદ આવે છે;
પલંગે હું પડયો ત્રફડું છતાં ક્યાં નીંદ આવે છે?
કર્યો અપરાધ શું ત્હારો? અરે! તું કેમ કોપી છે?
દયા દિલમાં નથી ત્હારા ખરે! ત્હેં લાજ લોપી છે!
હવે તો ટેક છોડી દે! વિનંતી આ સુણી મ્હારી;
અમીની એક દ્રષ્ટિથી મ્હને લે પાંખમાં ત્હારી!
સકળ કષ્ટો ભુલવનારી! ફિકરને દૂર કરનારી!
મધુરાં સ્વપ્ન દેનારી! મયા કર ઓ મનોહારી!

"સુખી ગૃહસ્થાશ્રમ!"

—શિખરિણી છંદ—

સદા આનંદે જો, સદન સઘળું પ્રેમમય છે,
પિતુ ભક્તિવાળા, સકળ ગુણશાળી તનય છે;
હશે સ્નેહી શ્યામા, મનહર મુખે મિષ્ટ વદતી,
અતિ રિદ્ધિ સિદ્ધિ, દિનપ્રતિદિને હોય ચ્હડતી. ૧

મળે પ્રેમી મિત્રો, નવ હૃદયમાં સ્વાર્થ ધરતા,
પડે કષ્ટો ત્યારે, તન મન ધને સ્હાય કરતા;
નથી અંગે વ્યાધી, અગર ન ઉપાધી દિલ વિષે,
ભલા આજ્ઞાધારી, અચળ મનના ચાકર હશે. ૨

અપંગો ને સાધુ, સતત બસ પોષાય ઘરમાં,
રહે ભક્તિ ભાવે, હૃદય રમતું રોજ હરમાં;
વળી પ્રેમી પોતે, વિમળ મન વિદ્વાન જન છે,
અહા ! જે તે પામે, પરમ પુણ્યશાળી સુજન છે. ૩

* * * *

અહાહા ! એથી કૈં, અધિક સુખવાળા સુર નથી,
મળે જો એવું તો, સ્વરગ સુખ એથી દુર નથી;
હશે જેણે પુર્વે, જપ તપ કરી દેવ રિઝવ્યા,
અહા ! તે પુણ્યાત્મા, સકળ સુખધારી જન થયા. ૪

"વૈરાગી થતા મિત્ર સાથે સંસારી મિત્રનો સંવાદ."

(રાગ-શા માટે શ્રમ કરે સતી તુજ પતિભક્તિ સાચી.)

સંસારી-શા સારૂં સુખ તજો, અરે ! કાં ભેખ તમે ધારો (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાગી-અનુભવ લીધો મ્હેં અતી, આ સંસાર અસાર;
સગાં સહોદર સર્વ છે, સ્વાર્થ તણાં સરદાર.
ગરજ પડે સૌ કો' બોલાવે, અંત સમે કો' કામ ન આવે;
તે સારૂં સૌ તજી, અમોએ યોગ ગણ્યો પ્યારો (૨)
અરે ! સંસાર અતી ખારો (૨)

સંસારી–સુત ભગિની પિતુ માત તજીને, વામાની માયા વરજીને;
શું સન્યાસી બનો ? હૃદયમાં રે'મ જરા ધારો (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાગી–સુત ભગિની પિતુ માત સૌ, આ જગની જંજાળ;
ત્રીયા તજે પળવારમાં, કષ્ટ પડે તત્કાળ.

સુખમાં સૌ કો' સ્નેહ બતાવે, વિપદ સમે દૈ કષ્ટ સતાવે;
શું સમજી મમ મિત્ર, તમે સંસાર ગણો સારો (૨)
અરે ! સંસાર અતી ખારો (૨)

સંસારી–મ્હેલ અને ધનમાલ તમારાં, અરે ! કરો કાં મિત્ર અકારાં ?
સુખ સંપતિ પરહરી, હવે કાં હિમ્મત સૌ હારો ? (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાગી–મ્હેલ અને ધનમાલ સૌ, અચળ નથી નિરધાર;
લક્ષ્મી ના'વે સંગમાં, મર્ણ સમે આવાર.

સકળ મુકી એકલડું જાવું, સુણો સ્નેહથી સૌ સમજાવું;
પાપ પુન્ય લૈ સાથ, જવાનું છે નિશ્ચય ધારો (૨)
અરે ! સંસાર અતી ખારો (૨)

સંસારી–ધરી ભેખ જંગલમાં જાશો, મિત્ર કહોને ત્યાં શું ખાશો ?
ગમશે ના પળવાર, તમારો મમત હવે મારો (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાગી–ફળફુલ જંગલમાં ઘણાં, તે જમશું સુખકાર;
પશુ પક્ષી મીત્રો ગણી, જૈ વસવું તે ઠાર.

ભજન કરીશું ભવતારકનું, ધ્યાન ધરીશું દુઃખ હારકનું;
મોહ લોભ સૌ તજી, ભક્તિનો બાંધીશું ભારો (૨)
અરે ! સંસાર અતિ ખારો (૨)

સંસારી–રહિ સંસારે રામ ભજોને, ભગવાં કાઢી ભેખ તજોને;
આ છેવટની અરજ, અમારી ધ્યાન વિષે ધારો (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

વૈરાગી–સંસારે રહિને નહિ, માયા મોહ તજાય;
જંજાળી જીવડા થકી, ના ભગવાન ભજાય.
માફ કરો મુજને મમ બંધુ, નથી સાર છે ખોટું સંધુ;
જગનાયક જપવાજ, અમોએ જોગ ગણ્યો પ્યારો (૨)
અરે ! સંસાર અતી ખારો (૨)

સંસારી–ધન્ય ! તમારો અચળ ટેક છે, ભમે નહિ એવોજ ભેખ છે;
સુખે સિધાવો મિત્ર, કરોને સફળજ જન્મારો (૨)
અહા ! સંસાર અતી પ્યારો (૨)

"વફા પર જફા!"

—ગઝલ—

સનમ ત્હારી જુદાઇમાં જળુંછું હું મરૂંછું હું !
તને તેની નથી પરવા કદમબોસી કરૂંછું હું !
વિરહના તાપમાં ત્રફડું છતાં કાં જાય તરસાવી ?
કદમબોસી અમારી કૈં અરેરે ! કામ ના આવી !

પુજારી હું પડું પાયે દયા દેવી ન તું લાવે !
અમારી જીંદગી બિલકુલ નજરમાં હાય ! ના આવે !
ખુદાની જીંદગી કરતાં' ખુદા બેહિસ્ત બક્ષે છે !
નગુણી નાર છે તું તો અગર શયતાન પક્ષે છે ?
અરે ! ના થા અભિમાની ખુદાને એ નહિ ગમશે !
પ્રભૂ પ્રેમી પરે રાજી તુમારી આખિરે નમશે !
અયે દિલબર દિવાનો હું બન્યોછું પ્રેમમાં ત્હારા !
રહમ કર તું ! રહમ કર તું ! સુખન આ સાંભળી મ્હારા !
નથી દૌલત તણી પરવા ! નથી ગુલઝાર વણ ગમતું !
હૃદય દિલદારના દીદારના દર્શન વિષે ભમતું !
હવે તરસાવ ના પ્યારી હવાલે જીવ હું આપું !
કહે તો તીવ્ર તલવારે સનમ મુજ શીશ હું કાપું !
પિવાડયો જામ મ્હોબતનો હવે પ્યારી પચાવા દે !
સનમ મસ્તાન મનડાને મઝા મોજે મચાવા દે !
સનમ ત્હારી જુદાઇમાં અમારી જીંદગી ખારી !
સનમ ત્હારી જુદાઇમાં અમારી મ્હોતની વારી !
સનમ જે ન્હાય આપણુને છતાં તેને નહિ ચહિયે !
અરે ! ઇન્સાફની રાહે સદા ત્હેના થઇ રહિયે !
સફા થૈ ઇશ્ક વ્હેપારે નફાનું નામ ના જોયું !
“ વફા પર ના જફા કર તું ” ખફા થાતાં બધું ખ્હોયું !
પ્રથમ જો પ્રેમ આપો' તો દઇને લૂટશો ના ! ના !
મગર મરજી તમારી તો અવલથી આપશો ના ! ના !

અરે ! એ પ્રેમ તૂટયાથી જીગર બસ તૂટશે ત્હેનું !
જહાંથી તે થશે બાતલ ઝવાહિર ખૂટશે ત્હેનું !
રમત ના પાલવે એવી અરે ! એ હાસ્ય ના કરવું !
સનમ ભયભિત એ સૌદો સદા એ રાહથી ડરવું !
અમી તુજ આંખમાં રાખી ભ્રમરને ભેટવા દેને !
અધર પર મધ રહેલું તે લબોથી ચુસવા દેને !
દુઃખી આ જીંદગી મ્હારી સુખી ત્હેને થવા દેને !
સનમ બેહાલ દર્દીને દવા દેને દવા દેને !
સનમ તું બોલ બોલે તે સુખન છે શાસ્ત્રના મ્હારે !
ચતુરા હું બનું ચેલો ગુરૂ પદ તું ભલે ધારે !
દિવાનો છો કહે લોકો નથી પરવા મ્હને ત્હેની !
ઉદાસી આશરે આવ્યો ઉડાવી દેજ બેચેની !
હુવે તો હદ થઇ હાયે ! હઠીલી હઠ ધરી ખ્હોશે !
કજા મ્હારી થશે એથી ભરીને પેટ તું રો'શે !
પછી અફસોસ તું કરશે નહિ આશક મળે આ'વો !
સનમ તું ભોગવી લેને ભલો સંસારનો લ્હાવો !

" પતિ પ્રેમ પરીક્ષા ! "

—ભુજંગી તથા ગઝલ—

અહો ! નાથ આજે દિસો કાં ઉદાસી ?
અરે ! આનને શોક છાયા પ્રકાશી;
વિનંતી કરે આપને દીન દારા,
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણ મ્હારા.

પધારો ગૃહે સાંઝના શાન્ત પેખૂ,
સદા નાથ આનંદમાં મૂખ દેખૂ;
નથી આજ આનંદ કે, શાન્તિ પ્યારા,
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણ મ્હારા.

નથી ચેન ચિત્તે નડી કૈં ઉપાધી ?
વદો સત્ય વ્હાલા થયો કૈંક વ્યાધી ?
દુઃખી દેખતાં છે દુઃખી આપ દારા,
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણ મ્હારા.

ઉમંગે વધાવા મુકી કામ આવી,
પિયો નાથ પાણી ભરી પાત્ર લાવી;
પતિ ચર્ણ ચાંપુ વદો ચક્ષૂ તારા !
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણ મ્હારા.

*　　*　　*

પ્રિયા શાન્ત થા ! શું ત્હને કષ્ટ કે'વું ?
ટળે કષ્ટ તુંથી નથી હાય એવું;
નથી વ્યાધિ કૈં છે ઉપાધી અકારી,
કહી ના વૃથા દૂભવું પ્રાણુ પ્યારી.

ટળે કષ્ટ કે'વા થકી ના કહાપી,
સુણી હાય ! શાણી રહે શોક વ્યાપી;
થવાનું હશે તે થશે એમ ધારી,
કહી ના વૃથા દૂભવું પ્રાણુ પ્યારી.

* * * *

ભલે કષ્ટ એવું હશે તો સહીશું,
પતિના દુઃખે દુઃખિયાં હા ! રહીશું;
સુણી શબ્દ સ્વામી ! વહે અશ્રુધારા,
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણુ મ્હારા.

કદી કષ્ટ ટાળી શકાયે ન પ્યારા,
છતાં દે દિલાસો શકું નાથ મ્હારા;
અરે ! અશ્રુ સાટે દઉં રક્ત ધારા;
કહો સત્ય સ્વામી પ્રભુ પ્રાણુ મ્હારા.

* * * *

અતી હઠ્ઠ ત્હારી હવે હું જણાવું,
કથા કષ્ટની રે ! સલૂણી સુણાવું;
દિલાસો નહિ તો ભલે દોષ દેજે,
દુઃખી થાય તો કંથને કાજ રહેજે.

કુસંગે ચઢીને કર્યો હાય ! સટ્ટો,
અરે ! આબરૂને લગાડયો જ બટ્ટો;
હતી શેઠની ઉઘરાણી જ આવી,
અરે ! હાય ! સટ્ટા વિષે સૌ ગુમાવી.

હતા બારસો રૂપિયા મુજ પાસે,
બધા હાય ! હાર્યો હવે કેમ થાશે ?
નથી બાર તો બારસો ક્યાંથી લાવું ?
અરે ! કેમ સુઝયું મ્હને કામ આ'વું ?

અરે ! હાથે કરીને મ્હેં લગાવી પેટમાં પાળી !
કુહાડીથી અરે ! કાપી હતી જે બેસવા ડાળી !
અહા ! ફળફૂલ દેનારા બગીચાને દિધો બાળી !
અરેરે !! આવતી રોજી પ્રિયા સટ્ટો કરી ટાળી !

ખબર જો શેઠને પડશે કદી ના માફ-તે કરશે !
ખરા ખોટા તણો ખંતે અરે ! ઇન્સાફ-તે કરશે !
કર્યો સટ્ટો અરે ! મ્હેં તે સુણીને કોપ તે કરશે !
કરાવે કેદ તે મુજને દયા દિલમાં નહિ ધરશે !

* * * *

કથા આ કષ્ટની સુણતાં કલેજું કંથ ફાટે છે !
ઘરેણાંને વળી પલ્લું પછી તે કોણ માટે છે ?
મુકી ગીરો અગર વેચી અનામત શેઠની આપો !
કરો ના નાથ કૈં ચિંતા કથેલું કષ્ટ આ કાપો !

* * * *

ઘરેણાં ના ગીરો મૂકું પિયરથી તું પ્રિયા લાવી !
નથી પલ્લા પરે સત્તા થવાનું તે થશે ભાવી !
કરૂં કંગાલ ના તુજને સુખેથી કેહને સેવું !
જવા દે વાત એ વ્હાલી કરૂં ના કામ હું એવું !

*　　*　　*　　*

વદો શું નાથ આ વાણી ? પરાયું કાં તમે જાણો ?
પિયરની શું હવે સત્તા ? પતિ તકરાર કાં તાણો ?
અપાયું દાન કન્યાને પિતાનો ના પછી દાવો,
ઘરેણાંને મુકી ગીરો રૂપૈયા રોકડા લાવો.
ભિખારી હા ! ભલે થૈશું તજીશું ટેક–ના પ્યારા !
મજૂરી અન્યની કરતાં ડગીશું છેક–ના પ્યારા !
ગણો ભરથાર ભામાનાં હૃદય શું એક–ના પ્યારા !
તમારો ને અમારો તે નવો છે નેક–ના પ્યારા !
કદાપી કષ્ટ જો પડશે સહીશું–કંથના માટે !
અરે ! વેરાન જંગલમાં રહીશું–કંથના માટે !
ભલે આ દેહને વેચો ! કહીશું–કંથના માટે !
અરે ! અપવાસ જો પડશે ચહીશું–કંથના માટે !

પતિકાજ તારામતી કષ્ટ પામી,
હરિશ્ચંદ્ર જેવો હતો શીર સ્વામી;
બની અન્ય દાસી પતિ રૂણ વાળ્યું,
મહા કષ્ટ સ્વામી તણું સદ્ય ટાળ્યું.

સતી અન્ય કૈંએ કરી સ્વામી ભક્તિ,
મહા માન પામી મળી સદ્ય મુક્તિ;
સતી કૈં બળી ભસ્મ થૈ નાથ સાથે,
પતિ ભક્તિ એ'વી હણ્યા પ્રાણ હાથે.
અરે ! અલ્પજ્ઞાની કરી શું શકું હું ?
છતાં આપને નિજ આત્મા ગણું હું;
વૃથા વાદ મેલી ઘરેણાં વટાવો,
અહા ! રોકડા રૂપિયા નાથ લાવો.
નથી યોગ્ય હું આપને શીખ દેવા,
છતાં થાય ઇચ્છા અરે ! કૈંક કે'વા;
ક્ષમા આપની હે કૃપાનાથ ! માગું,
પછી શબ્દ બે નમ્રતા ધારી ભાખું.

મળે મ્હેનત તણી રોજી ખુશીથી નાથ તે ખાવી,
અવરની ના કરો ઇચ્છા ! વૃથા હા ! લોભ વરસાવી;
હરામી માલ મેળવવા કરે છે યત્ન જે સ્વામી,
ગુમાવે ગાંઠનું નાણું અતીશે કષ્ટ તે પામી.
હવે અફ્સોસને છોડી સલુણા શ્યામ છો શાણા,
કહ્યા તે યત્ન અજમાવી ભરોને શેઠનાં નાણાં;
નહિ શંકા ધરો કાંઈ નથી કૈં પારકું પ્યારા !
અરે ! આ દેહ છે અર્પણ સદા શિરછત્ર છો મ્હારા !

*　　*　　*

પ્રતિમા પ્રેમની મ્હારી ભલી આ શીખ ત્હેં દીધી,
કસોટી પ્રેમની આજે અહાહા ! પુર્ણ મ્હેં કીધી !

તરૂણી મ્હેં તને તાવી ટકી તું તાપની પાસે,
અહાહા ! ધન્ય છે ભામા ! પતિ ભક્તિ ભલી ભાસે.
નથી સટ્ટો કર્યો મ્હેં તો ગુમાવ્યું છે નહિ નાણું,
પરિક્ષા પ્રેમની જોવા ત્રિયા મ્હેં મેળવ્યું ટાણું;
નથી એવી સકળ નારી ઘરેણું ગાંઠનું આપે,
સમય કળિયૂગનો છે આ હૃદયમાં સ્વાર્થને છાપે.

*   *   *

કરે સૌ તે અમે કીધું પરીક્ષા શું ત્હમે લીધી ?
કસોટી એ નહિ પ્યારા ! અહા ! હાંસી ત્હમે કીધી !
ભરીને ઝેરની પ્યાલી ધરો જો નાથ તો લઇએ,
હૃદયમાં નાથને લાવી ખુશીથી ઝેર પી–જઇએ !

હવે નાથ મ્હારા પધારો રસોડે,
જમાડું રસોઇ અહા ! આજ કોડે;
ફરી ના કરો આ પ્રમાણેજ હાંસી,
દુભાયે અતી આપની નાથ દાસી.

*   *   *

અહા ! પ્રાણપ્યારી થયો ખેલ પૂરો,
જુગારી તણો છેજ અન્જામ બૂરો;
જુગારે જીતી તું પતિને હરાવી,
પતિ ભક્તિ ત્હેં આજ પૂરી જણાવી.

નમું કિરતાર કરૂણાળું કૃપા તું હીંદ પર કરજે !
અહા ! સૌ હિંદવાણીમાં પતિ ભક્તિ સદા ભરજે !
વિનંતી આ કરી મ્હેં તે દયાળું ધ્યાનમાં ધરજે !
અમારા હિંદનાં કષ્ટો અહા ! કિરતાર તું હરજે !

"મસ્તાન ફકીર !"

—ગઝલ—

અરે ! કો' ઝેરની ફાકી ખુદાનો લાલ લાવોને;
ફકાવી ફંસલો લાવો મ્હને મુરદું બનાવોને !

નથી નેકી, મગર બદી તણો અન્જામ આવ્યોછે;
જહાંથી કૂચ કરવાનો જુઓ પયગામ આવ્યોછે !

અરે ! કમબખ્ત નાદાની ! બુરાઈ યાદ આવે છે;
જીગરને ચાક કરવાને જુઓ જલ્લાદ આવે છે !

નથી ખયરાત કીધી તે ખુદાથી માગવાનો છું;
તજીને રાહ જીન્નતનો અરે ! જહન્નમ જવાનોછું !

અરે ! ઇસ્લામ મહજબમાં મનાછે હા ! શરાબીની;
મગર તેનો બન્યો બંદો ! કસુર ખાના ખરાબીની !

જુગારે જર ગુમાવીને ગનીનો છું ગદા આજે;
ફકીરી હાલ આ મ્હારો અરેરે ! પેટને કાજે !

ભરીને જામ પીતાં હું ખુદાઈ રાહને ભુલ્યો;
નતીજો આ મળ્યો ત્હેનો જહાંના શાહને ભુલ્યો !

તજી મસજીદ હું હરદમ જતોતો' હાય ! મયખાને;
ખુદાની બંદગી કરવા ભુલાવ્યો હાય ! શયતાને !

ભુલી ઇન્સાનનો દાવો બન્યો હયવાન હું હાયે !
નશા ને નાચ મુજરામાં રહ્યો ગુલતાન હું હાયે !

ગુલોના બાગને છોડી ગટરની છે હવા લીધી;
ખુદાના નૂરને છોડી શરાબી જામ મ્હેં પીધી !
બિરાદર કોઇ આવોને ડુબૂં છું હું બચાવોને !
કદમ પર સર ઝુકાવું છું અદલ રસ્તો બતાવોને !

* * *

" ભલાઇ કર અરે આદમ ! રહે આ દમ જહાં સુધી; "
ખુદાનું નામ લે હરદમ રહે હર દમ જહાં સુધી !

"પારસી ભાઇઓને સાલમુબારક !!!"

—ગઝલ—

નવિન શુભ સાલ જરથોસ્તી બિરાદરને મુબારક હો !
સદા સુખ સંપતી યશ ને હૃદય શુદ્ધિ–મુબારક હો !
કૃપા કિરતારની હોજો, સદા આનંદમાં રહેજો;
કરો પરમાર્થનાં કામો અખુટ રિદ્ધિ–મુબારક હો !
તમારાં કષ્ટ સૌ જાઓ પુરા ધીમંત તો થાઓ;
શુરા શ્રીમંત કહેવાઓ સદા સિદ્ધિ–મુબારક હો !
અહાહા ! દંપતી વચ્ચે જીગરનો પ્રેમ બસ જામો;
રહો સૌ સંપસંપીને પ્રજા વૃદ્ધિ–મુબારક હો !

તમો પર પાક પરવરની રહમ હરદમ અહા ! રહેજો;
સકળ પરિવાર સુખ પામો રૂડી બુદ્ધિ–મુબારક હો !
નવું આ સાલ જરથોસ્તી નવિન "નવરોઝ"નો દિન છે;
દુવા દીન "શંકરે" દીધી દુવા મ્હારી–મુબારક હો !

"પરીક્ષા વિના નકામું !"

—સોરઠા—

મોતીનું શું મુલ્ય ? જ્યાં વાનર ટોળે વળ્યાં;
ત્હેને તો ફળ તુલ્ય, ફોડીને ફેંકી દિયે !
ગમાર જનને જાણ, ગુણવંતી ગોરી મળે;
કરી ન શકે પિછાણ, ભવ બગડે ભામા તણો !
હોય પુરૂષ વિદ્વાન, નાર મળે જો શંખણી;
આપીને અપમાન, લાજ ઘટાડે લોકમાં !
બ્હેરા આગળ ગાન, મધુર સ્વરે જન કો' કરે;
ચ્હડે ન તેને તાન, વૃથા દુઃખાવે કંઠને !
દુનિયાંનો દેખાવ, અંધાને શું કામનો ?
પડે નકામી સાવ, અંધા આગળ આરસી !
ઉત્તમ હીરો એક, જડે કદી કુંભારને;
કાચ ગણીને છેક, બાંધે ગર્ધવના ગળે !
ગાંડાને જો જ્ઞાન, ગુણવંતો દેવા જશે;
શું પામે સન્માન ? માન ભંગ તે થાય છે !

મધુર કાવ્ય રસદાર, રસિક વિના શું કામનું ?
ગુણ સમજે ન ગમાર, ભવાઇમાં મનડું ભમે !
પતિવ્રત કેરા પંથ, પાતર શું જાણી શકે ?
અતિ અબળાનો કંથ, પ્રેમ કદી ન પિછાણશે !
એમ પરિક્ષા વીણ, મોંઘું પણ શું કામનું ?
કૈં અક્કલના હીણ, લાભ ગુમાવે લક્ષનો !

"પવીત્ર વેત્રવતી તીરે મહર્ષિ પરાશર સ્થાપિત મહાદેવ પારાસુરના શુભ સ્થાનનું સ્મરણ !"

—ભુજંગી—

મહર્ષિ પરાશર તણું ઠામ—આ છે !
સદા સુખકારી અહા ! નામ—આ છે !
જુઓ દેવ ડેરૂં મહા ધામ—આ છે !
નહિ માનુષી દેવનું કામ—આ છે !
મહા પુણ્યશાળી વહે પાસ—ગંગા !
અહાહા ! કરે પાપનો નાશ—ગંગા !
વહે પુર્વમાં પ્રેમથી ખાસ—ગંગા !
કરાવે જુઓ સ્વર્ગનો ભાસ—ગંગા !

કરી સ્નાન તેમાં મહાદેવ આવો !
જળે ચંદનેથી કરો શેવ આવો !
ધરી પુષ્પ ને આરતી તો ઉતારો !
વદો " દેવ ત્રાતા તમે તાત તારો " !
સુગંધી મધુરી હવા મંદ આવે !
મહા રોગ હોયે નિરોગી બનાવે !
અહા ! પક્ષીઓ શબ્દ મીઠા સુણાવે !
વિભૂની ખુબીનો ખજાનો બતાવે !

" મણિકાન્ત "

સમાપ્ત

જાહેર ખબર !

થોડા વખતમાં–છપાઇને બહાર પડશે.

" મણિકાન્ત–માળા. "

(લેખક:—શંકરલાલ મગનલાલ પંડયા હળદરવાસવાળા.)

"નીતિ, ભક્તિ, શૃંગાર, વૈરાગ્ય, વીગેરે પરચુરણ વિષયોથી ભરપુર, ગઝલોના શોખીન માટે ઉમદા ગઝલોનો ભંડાર તથા અન્ય છંદો અને નાટકના લોકપ્રીય રાગોમાં લગભગ અઢીસો પાનાનું પાકા સોનેરી પુઠાનું પુસ્તક થોડા વખતમાં છપાઇને બહાર પડશે. અગાઉથી ગ્રાહક થનાર ગૃહસ્થો પાસેથી રૂ. ૧–૦–૦ તથા પાછળથી રૂ. ૧–૪–૦ લેવામાં આવશે. માટે ગ્રાહક થવાની ઇચ્છા રાખનારે નીચેના શિરનામે પત્ર લખી નામ તથા નકલો નોંધાવવા કૃપા કરવી. અગાઉથી ગ્રાહક થનાર ગૃહસ્થનાં મુબારક નામ પુસ્તકની પાછળ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

તે શિવાય નિચેનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળશે.

પાપી પિતા અને સદ્‌ગુણી સીતા.	૦—૮—૦
જ્ઞાન પ્રવાહ.	૦—૧—૦
સુબોધ બિંદુ.	૦—૪—૦
બ્રહ્મહત્યા ! યાને આપઘાત કે, ખુન ?	૦—૨—૦
નિર્ભાગી નિર્મળા.	૦—૨—૦
મંગળમય.	૦—૨—૦

શંકરલાલ મગનલાલ પંડયા હળદરવાસવાળા.

ઠે. ગાયવાડી માધવજી ઠાકરશીનો નવો માળો.

પોસ્ટ નં. ૨–મુંબઇ

અગાઉથી ગ્રાહક થઈ આશ્રય આપનાર
ગૃહસ્થોનાં મુબારક નામ.

કૉપી.	નામ.
૧૧૧	શેઠ પીરોજશાહ મંચેરજી-કંટ્રાકટર.
૧૦૧	શેઠ દીનસાજી પેસ્તનજી-ખજોતીયા.
૧૦૧	શેઠ હીરાલાલ મૂળચંદ-કંટ્રાકટર.
૧૦૧	શેઠ વાડીલાલ પ્રાણજીવનદાસ-કંટ્રાકટર.
૧૦૧	શેઠ મણીલાલ વાડીલાલ-કંટ્રાકટર.
૭૫	શેઠ પાલનજી પેસ્તનજી-ખજોતીયા.
૫૧	મી. એ. બેનજામીન ગુડસ કલાર્ક-કોલાબા.
૫૧	મી. ખરસેદજી એદલજી-ખરેગાટ.
૫૧	શેઠ જેશીંગભાઇ નથુભાઇ-ખરીદીયા.
૪૧	મી. કાવસજી પેસ્તનજી-હુમસીયા.
૩૫	મી. વાડીલાલ હરજીવનદાસ શાહ.
૨૫	શેઠ પ્રેમચંદ મનસુખરામ શાહ.
૨૫	મી. રૂસ્તમજી ફરામજી-કંટ્રાકટર.
૨૫	શેઠ વલા પેરાજ-દાણાવાળા.
૨૫	મી. રણછોડલાલ ગીરધરલાલ ભાવસાર.
૨૧	મી. ત્રીકમલાલ ડાહ્યાભાઈ શાહ-અમદાવાદ.
૨૧	મી. મોહનલાલ લલ્લુભાઇ-સોજીતરીયા.
૨૧	મી. સાંકળચંદ ગોવરધનદાસ શાહ.
૧૧	મી. ચીમનલાલ પુરૂષોત્તમદાસ શાહ.
૧૧	મી. ધનજીશા ડુંગરશી-દવાવાળા.
૧૧	મી. ફીદાઅલ્લી ઈ. ચીનાઇકામવાળા.
૧૧	મી. ફુલાભાઈ બાપુજી જમાનીદાર.

